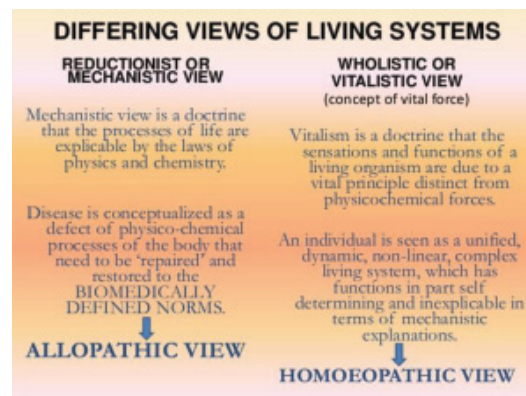

โฮมีโอพาธี: ตอน 2 โฮมีโอพาธีคืออะไร

มณฑกา อีรัชัยสกุล*

โฮมีโอพาธีเป็นการรักษาตามแนวธรรมชาติรูปแบบหนึ่งที่มีอายุยาวนานกว่า 200 ปี และมีมุมมองต่อร่างกายมนุษย์ในแบบองค์รวม ในหนังสือ Organon of Medicine¹ ระบุว่า “ในยามที่มนุษย์มีสุขภาพดีนั้น หมายถึง สภาวะที่พลังแห่งจิตวิญญาณหรือพลังชีฟสำคัญ (Vital force) ซึ่งแสดงผ่านทางกายภาพ สามารถไหลเวียนได้อย่างอิสระส่งผลให้เกิดความกลมกลืน เป็นหนึ่งเดียว และเคารพซึ่งกันและกันจากภายใน ทำให้มนุษย์สามารถใช้ร่างกายอันทรงพลังนี้เพื่อตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายอันสูงส่งกว่าของการมีชีวิตอยู่” จากคำกล่าวนี้เอง แสดงให้เห็นถึงความลึกซึ้ง ของมุมมองและการตีความหมายของคำว่า “สุขภาพดี” ในนิยามของโฮมีโอพาธี

โฮมีโอพาธีให้ความสำคัญกับ “พลังชีฟสำคัญ” อย่างมาก โดยกล่าวว่า “ร่างกายที่ปราศจากพลังชีฟสำคัญจึงเปรียบเสมือนวัตถุที่ไม่มีความรู้สึก ไม่มีการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น ร่างกายที่ มีความรู้สึกและปฏิบัติหน้าที่ได้นั้น เป็นผลมาจากพลังชีฟสำคัญนี้ ดังนั้นจะสุขภาพดี หรือจะป่วย ล้วนถูกกำหนดด้วยพลังชีฟสำคัญนี้เท่านั้น”¹ ขณะที่การมองร่างกายเป็นชิ้นส่วนที่แยกออกจากกัน จะอยู่บนพื้นฐานว่าร่างกายนี้เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของกลไกทาง

รูปที่ 1 แสดงมุมมองที่แตกต่างกันระหว่าง allopathic medicine และ homeopathic medicine

ที่มา: <http://www.slideshare.net/anujethani/vitalism-its-acceptance-in-modern-sciences>

ฟิลิกส์และเคมี ดังนั้น การเป็นโรค จึงเป็นผลมาจากความบกพร่องของกลไกทางฟิลิกส์และเคมีเท่านั้น ความแตกต่างของการมองร่างกายแบบองค์รวม ซึ่งร่างกายเป็นผลจากพลังชีฟสำคัญ กับการมองร่างกายเป็นเพียงวัตถุที่แยกชิ้นส่วนได้ ดังแสดงพอสังเขปในรูปที่ 1

ดังนั้นในทางโฮมีโอพาธีเป้าหมายหลักของการรักษาจึงมุ่งไปที่องค์รวมของผู้ป่วย มากกว่าการรักษาที่ตัวโรค³ กล่าวคือ “อาการป่วย” (Symptoms) เป็นภาษาที่ร่างกายใช้เพื่อสื่อสารกับเจ้าของร่างกายว่ามีบางอย่างในร่างกายนี้ที่ผิดปกติไป ซึ่งอาการป่วยดังกล่าวจัดเป็นผลของการสะสมเหตุมาอย่าง

*สถาบันวิจัยการแพทย์แผนไทย

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ผู้รับผิดชอบบทความ: monthaka.t@gmail.com

ยาวนานของคนคนนั้น ในทางธรรมชาติ แล้วอาการป่วยที่เกิดขึ้นของร่างกายเป็นไปเพื่อการอยู่รอด (Survival) ในทางกายภาพ ดังนั้นโฮมีโอพาธีจึงมุ่งไปสู่การฟื้นฟูพลังชีวิตสำคัญให้สามารถไหลเวียนได้อย่างอิสระ ส่งผลให้เกิดการฟื้นฟูสุขภาพจากภายใน เมื่อพลังชีวิตสำคัญไหลเวียนได้ดีและเป็นอิสระ จึงส่งผลให้ร่างกายได้รับการฟื้นฟู อาการป่วยทางกายภาพจึงค่อย ๆ หายไปด้วยศักยภาพในการเยียวยาของร่างกายตามธรรมชาติ หลาย ๆ ครั้งเราจะเห็นคำกล่าวที่ว่า โฮมีโอพาธีรักษาคนป่วย ไม่ใช่รักษาโรค⁴ (Homeopathy treats the sick not the disease)

การที่คนคนหนึ่งจะเจ็บป่วยได้ในทางโฮมีโอพาธีนั้น ต้องมีเงื่อนไขหลักที่เหมาะสมสองประการคือ

ก. บังคับภายนอก อันได้แก่ เงื่อนไขที่เป็นองค์ประกอบภายนอกต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อม อากาศ อาหาร ที่อยู่อาศัย อาชีพ ฯลฯ

ข. บังคับภายใน คือ เงื่อนไขเฉพาะที่เป็นของบุคคลนั้น ๆ เช่น ความไวต่อสิ่งเร้าภายนอก ลักษณะส่วนบุคคล นิสัย อารมณ์ ฯลฯ

ดังที่ สจวร์ต โคลส (Stuart Close)⁴ กล่าวว่าสาเหตุของวัณโรคนั้นเกิดจากเชื้อ *Tubercle bacillus* เป็นเรื่องจริง แต่เงื่อนไขที่จำเป็นกว่าต่อการเกิดวัณโรค คือ ความไวของผู้ป่วยต่อเชื้อนี้ ซึ่งหากปราศจากเงื่อนไขที่สำคัญนี้แล้ว ก็ไม่มีอะไรที่จะป่วยเป็นวัณโรคได้

จากมุมมองดังกล่าวข้างต้น เราจึงเห็นว่าเงื่อนไขที่สำคัญอีกประการหนึ่งในทางโฮมีโอพาธีที่ส่งผลต่อความเจ็บป่วย คือ ความเป็นปัจเจกของแต่ละบุคคล ความแตกต่างของคนสองคนในสภาวะเดียวกัน เช่น หลังจากตากฝน คนหนึ่งป่วย อีกคนไม่ป่วย หรือป่วยเป็นหวัดทั้งสองคน แต่คนหนึ่งหนาวสั่น อีกคน

รูปที่ 2 อักษรจีนในภาษาจีน

ที่มา: www.taichimania.com

เป็นปอดบวม นอกจากเงื่อนไขภายนอก (เช่น ที่อยู่ อาศัย อากาศ อาชีพ ฯลฯ) แล้ว บังคับภายในกลับมีอิทธิพลต่อการปรากฏของโรคในผู้ป่วยแต่ละคนอีกด้วย นี่จึงเป็นคำถามที่สำคัญสำหรับการทำความเข้าใจรูปแบบโฮมีโอพาธีนำมาสู่การให้ความสำคัญต่อความเป็นเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ภายใต้ตรรกะที่ว่า หากเราทุกคนเหมือนกันจริง ภายใต้เงื่อนไขเดียวกันเราทุกคนก็ควรจะต้องตอบสนองต่อเงื่อนไขนั้นเหมือนกัน

กฎแห่งการบำบัด

กฎแห่งการบำบัดของการแพทย์โฮมีโอพาธีอยู่ภายใต้หลัก 5 ข้อ^{1,5,6} ดังนี้

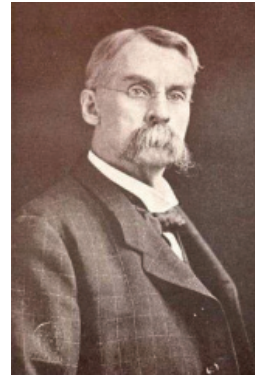
1. กฎการใช้สิ่งที่เหมือนรักษาสีที่เหมือน หรือ กฎแห่งความเหมือน (Similar Similibus Curentur หรือ let like be cured by like) ดังที่กล่าวไปในตอนที่ 1 ว่าแนวคิดของการรักษาภายใต้กฎแห่งความเหมือนนั้น แท้จริงแล้ว ไม่ใช่เรื่องใหม่⁷ นับจากการพิสูจน์เปลือกตันซิงโคนาครั้งแรกในปี 1790 นายแพทย์แซมมวล ฮาร์ทเนมานน์ ใช้เวลาบ่มเพาะความรู้ ทำการทดลองและค้นคว้าอย่างจริงจังจนได้กฎของความเหมือนถึง 6 ปี ก่อนจะเผยแพร่ความคิดนี้สู่สาธารณะ โฮมีโอพาธีใช้สารที่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยในคนธรรมดาตามรักษาคนที่ป่วยเป็นโรคนั้น ๆ อาทิเช่น หัวหอมในสภาวะปกติสามารถทำให้คนที่

ล้มผสมน้ำมูกน้ำตาไหลได้ ดังนั้นโฮมีโอพาธีจึงนำเอาหัวหอมมาเตรียมเป็นยาโฮมีโอพาธีเพื่อรักษาผู้ป่วยหวัดที่มีอาการเสตา น้ำมูก น้ำตาไหล เป็นต้น

2. กฎการพิสูจน์ยา (Drug proving) กล่าวคือ ก่อนที่สารใด ๆ จะมามีคุณสมบัติเป็นยาในทางโฮมีโอพาธีได้นั้น สารนั้นจะต้องผ่านกระบวนการพิสูจน์ความเป็นยาตามหลักการ และมาตรฐานในทางโฮมีโอพาธีก่อน⁸ ที่มาของจุดเริ่มต้นในกฎข้อนี้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการค้นพบกฎของความเหมือน กล่าวคือ ฮาห์เนมานน์กำหนดให้แพทย์สมควรเป็นผู้ทดลองยาด้วยตนเองก่อนส่งจ่ายให้แก่ผู้ป่วย ยิ่งไปกว่านั้นเขายังกำหนดว่า ยาโฮมีโอพาธีจะต้องถูกพิสูจน์ในอาสาสมัครที่มีสุขภาพดี¹ ก่อนที่จะสรุปได้ว่ายาดังกล่าวมีข้อบ่งใช้อย่างไรในทางโฮมีโอพาธี

ในช่วงชีวิตของฮาห์เนมานน์ ดำเนินการศึกษาและพิสูจน์ยาด้วยตนเองได้กว่า 90 ชนิด³ ยาทั้งหมดถูกเขียนและตีพิมพ์ออกมาในหนังสือที่ชื่อว่า *Materia Medica Pura* Vol. 1-2 ซึ่งเป็นหนังสืออ้างอิงพื้นฐานในการศึกษาโฮมีโอพาธีจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะบรรยายให้เห็นรายละเอียดต่อไป

3. กฎขนาดน้อยสุด (Law of Minimum Dose) จากหลักการในข้อแรกจะเห็นว่า เนื่องจากยาโฮมีโอพาธีทำงานภายใต้กฎแห่งความเหมือน ดังนั้นในยุคเริ่มต้นสารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นยาในทางโฮมีโอพาธีได้จึงเป็นสารพิษเสียส่วนใหญ่ ดังนั้น ฮาห์เนมานน์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำสารพิษเหล่านั้นให้เจือจางก่อน การนำมาใช้ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของกฎขนาดน้อยในทางโฮมีโอพาธี⁹ ในช่วงเริ่มต้นที่ฮาห์เนมานน์ค้นพบความมหัศจรรย์ของการเจือจาง (Dilution) ร่วมกับการกระแทก (Succussion) ว่า ยิ่งเจือจางร่วมกับการกระแทกยาร่วมกันมากขึ้น ประสิทธิภาพของยากลับ

รูปที่ 3 Dr. James Tyler Kent

ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/James_Tyler_Kent

ยิ่งดีขึ้น ในช่วงชีวิตของฮาห์เนมานน์การใช้ยาโฮมีโอพาธีผ่านกระบวนการเจือจางร่วมกับการกระแทกยังไม่มากนัก ยังต่ำกว่า 30 รอบ ทว่าความเข้าใจการใช้ยาโฮมีโอพาธีที่ผ่านกระบวนการเจือจางร่วมกับการกระแทกมากกว่า 30 รอบ จนถึงหลัก 1,000 รอบ เกิดขึ้นในยุคของ Dr. James Tyler Kent (1849-1916)¹⁰

4. กฎความง่าย (Law of Simplex) กล่าวคือ จะมีการจ่ายยาให้ผู้ป่วยรับประทานในแต่ละครั้งเพียงตำรับเดียวเท่านั้น ไม่มีการจ่ายยาให้รับประทานร่วมกันหลายตัวในครั้งเดียว ซึ่ง อลิซาเบธ ไรท์ (Elizabeth Wright)¹¹ กล่าวว่า “การใช้ยาเพียงตำรับเดียวในแต่ละครั้งเป็นกฎข้อที่มีความสำคัญลำดับต้น ๆ เพราะเหตุผลที่ชัดเจนก็คือ มียาเพียงตำรับเดียวเท่านั้นที่จะเหมือนกับผู้ป่วยที่สุดในแต่ละขณะ”

5. ทฤษฎีโรคเรื้อรัง (Chronic Disease Theory) กล่าวคือ ในทางโฮมีโอพาธีมีมุมมองในการรักษาโรคเฉียบพลันและโรคเรื้อรังที่แตกต่างกัน โรคเรื้อรังในทางโฮมีโอพาธีหากไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสมจะไม่มีทางหายและติดต่อส่งข้ามรุ่นไปสู่ลูกหลานได้อีกด้วย ในช่วงเริ่มต้นของการนำโฮมีโอพาธีมาใช้ในการรักษาผู้ป่วย ฮาห์เนมานน์สังเกต

พบว่า เมื่อรักษาผู้ป่วยหายไปได้สักระยะ ผู้ป่วยก็จะกลับมาป่วยด้วยอาการเดิม ๆ อีก ทำให้เขาค้นคว้าเพิ่มเติมต่ออีกถึง 13 ปี สังเคราะห์เป็นทฤษฎีโรคเรื้อรังที่ใช้คำเรียกว่า “ไมอาสซึม” (Miasm) ซึ่งหมายถึงไอแห่งโรคที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือไอแห่งโรคที่ถูกกดทับไว้ภายใน โดยที่ ฮาร์ทแมนกล่าวว่า เพราะการที่ผู้ให้การรักษาไม่รู้จักไอแห่งโรคนี้ จึงทำให้การรักษาผู้ป่วยไม่ประสบความสำเร็จอย่างถาวร ดังนั้นการให้การรักษาแก่ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง นักบำบัดโฮมีโอพาธีจำเป็นต้องได้รับการอบรมที่เพียงพอและเหมาะสม

โฮมีโอพาธีรักษาผู้ป่วยอย่างไร

โฮมีโอพาธีรักษาผู้ป่วยด้วยการใช้ยาที่เตรียมจากวัตถุดิบในธรรมชาติ สารตั้งต้นที่นำมาเตรียมเป็นยาโฮมีโอพาธีได้ มีทั้งสิ้น 6 แหล่งหลัก ๆ คือ พืช (plant) สัตว์ (animal) แร่ธาตุ (mineral) สารคัดหลั่งจากสัตว์ (sarcodae) เนื้อเยื่อที่เป็นโรค (nosode) และ สารไร้น้ำหนัก (imponderable)¹² วิธีปฏิบัติที่ผู้ป่วยได้รับ จริง ๆ แล้วจะมีความใกล้เคียงกับการแพทย์แผนปัจจุบันมาก กล่าวคือ เมื่อผู้ป่วยเข้าพบนักบำบัด นักบำบัดจะเริ่มการสนทนาและสัมภาษณ์ผู้ป่วยเพื่อให้ได้สาระสำคัญภายใต้ 3 หัวข้อหลักคือ 1) อาการป่วยในปัจจุบันและประวัติทางการแพทย์ 2) ความเป็นปัจเจกบุคคล กล่าวคือ อารมณ์และอุปนิสัยเฉพาะของผู้ป่วย และ 3) ข้อมูลทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับผู้ป่วย อันได้แก่ การนอนหลับ ความฝัน ระบบขับถ่าย การรับประทานอาหาร ประจำเดือน (กรณีผู้ป่วยเพศหญิง) ความไวต่ออุณหภูมิ การออกเหงื่อ เป็นต้น ซึ่งนักบำบัดโฮมีโอพาธีจะนำข้อมูลที่ได้ คัดเลือกมาใช้ประโยชน์และเรียงลำดับความสำคัญตามหลักการของโฮมีโอพาธี

ทั้งนี้ข้อมูลทั้งหมดที่นักบำบัดได้รับจะเปรียบเสมือนข้อมูลที่สะท้อนถึงความไม่สมดุลของระบบพลังงานชีวิตในร่างกายของผู้ป่วยนั้น ๆ จากนั้นนักบำบัดจึงดำเนินการคัดเลือกยาโฮมีโอพาธีที่มีความใกล้เคียงระบบพลังชีวิตที่ผิดปกติไปของผู้ป่วย ภายใต้อาณัติ “กฎแห่งความเหมือน” และจ่ายยาให้ผู้ป่วยรับประทาน

สมมุติฐานหลักของความเจ็บป่วยทางโฮมีโอพาธีเกิดขึ้นจากพลังชีวิตที่ขาดสมดุล การวินิจฉัยทางการแพทย์และความเข้าใจในทางพยาธิวิทยาสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจระยะและพัฒนาการของโรคที่ผู้ป่วยมีได้ แต่ไม่สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นข้อสรุปในการรักษาแบบโฮมีโอพาธีได้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า อาการป่วยที่ปรากฏให้เห็นนั้นเป็นผลของความไม่สมดุลของพลังชีวิต

ตามหลักการของโฮมีโอพาธีแล้ว พลังชีวิตที่ขาดสมดุลนี้ หากเป็นสภาวะที่เรื้อรังจะไม่สามารถหายได้ ถ้าไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสม อีกทั้งจะสามารถแพร่กระจาย และถูกส่งต่อไปยังสายเลือดเดียวกันในรุ่นต่อ ๆ ไปด้วย ซึ่งอาการป่วยที่จะปรากฏในแต่ละบุคคลของครอบครัวอาจแตกต่างกัน

รูปที่ 4 แสดงภาพยาโฮมีโอพาธี
ที่มา: www.newseveryday.com

กันไปขึ้นกับหลายเหตุปัจจัย เช่น การงาน ที่อยู่อาศัย การกินอาหาร ฯลฯ ซึ่งแม้ว่าอาการแสดงที่ปรากฏจะมีหลากหลายรูปแบบ แต่ในทางโฮมีโอพาธีกลับระบุว่า มันมาจากรากฐานเดียวกัน

เมื่อสมมุติฐานของความเจ็บป่วยอยู่บนสิ่งที่ไม่สามารถเห็น และวัดอย่างชัดเจนได้ ฮาห์เนมานน์จึงสรุปว่า “อาการที่ปรากฏออกมาทั้งทางกาย ความรู้สึก รวมทั้งอารมณ์ และจิตใจทั้งหมดนี้จึงเป็นสื่อของความผิดปกติ หรือความไม่สมดุลของพลังชีวิตที่อยู่ภายใน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องเรียนรู้ความผิดปกติที่เกิดขึ้นจากอาการที่ปรากฏ รวมทั้งความเฉพาะตัวของผู้ป่วยนั้น ๆ ด้วย

แม้ว่าเจ็บป่วยจากโรคเดียวกัน หากความเฉพาะตัวของผู้ป่วยไม่เหมือนกัน ผู้ป่วยก็ควรได้รับการรักษาที่แตกต่างกัน” ซึ่งการคัดเลือกยาให้แก่ผู้ป่วยจะทำให้สมบูรณ์ขนาดไหนนั้น ส่วนหนึ่งต้องขึ้นอยู่กับทักษะและประสบการณ์ของนักบำบัด ซึ่งฮาห์เนมานน์กล่าวว่า “หากเราทำขั้นตอนนี้ได้สำเร็จงานส่วนที่ยากที่สุดของนักบำบัดโฮมีโอพาธีก็ได้บรรลุแล้ว” ทั้งนี้ นักบำบัดสามารถรับข้อมูลที่ต้องการได้โดยผ่านจากแหล่งข้อมูล 3 แหล่งหลักคือการบอกเล่าของผู้ป่วย การบอกเล่าของคนใกล้ชิดผู้ป่วย (กรณีที่ผู้ป่วยไม่สามารถสื่อสารได้) และการสังเกตร่วมกับการตรวจของนักบำบัดเอง

เอกสารอ้างอิง

1. Hahnemann S. Organon of Medicine. 6th ed. Calcutta: Roy Publishing House; 1972. p. 1-294.
2. Jethani A. Relevance of Concept of Vital Force in Light of Modern Sciences. [Internet]. 2014 Dec [cited 2015 May 15]. Available form: <http://www.slideshare.net/anujjethani/vitalism-its-acceptance-in-modern-sciences>
3. Brunton N. Alternative Health: Homeopathy. London: Optima Books; 1992. p. 1-105.
4. Close S. The Genius of Homoeopathy: Lectures and Essays on Homoeopathic Philosophy. New Delhi: B.Jain Publishers (P) Ltd; 2005. p. 1-280.
5. Dey SP. Essentials of Principles and Practice of Homoeopathy. Kolkata: Eureka; 2005. p. 1-309.
6. Hubbard EW. Homoeopathy as Art & Science. New Delhi: Rajkamal Electric Press; 1990. p. 1-352.
7. Udwadia FE. MAN AND MEDICINE: A History. New Delhi: Oxford University Press; 2002. P. 496
8. Liga Medicorum Homoeopathica Internationalis and the European Committee for Homeopathy. Homeopathic Proving Guidelines. [Internet]. 2014 [cited 2015 May 18]. Available form: <http://www.lmhi.org/programs-and-projects/research> (2014)
9. มณฑกา ธีรชัยสกุล. ไขความลับการบำบัดแบบโฮมีโอพาธี. นนทบุรี: สำนักการแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข; 2548. 84 หน้า.
10. Wikipedia. ชื่อเรื่อง. [Internet]. 2015 July 9 [cited 2015 July 28]. Available form: https://en.wikipedia.org/wiki/James_Tyler_Kent
11. Hubbard EW. A Brief Study Course in Homeopathy. New Delhi: B.Jain Publishers (P) Ltd; 2004. P. 1-344.
12. มณฑกา ธีรชัยสกุล. สมุนไพรไทยที่ใช้บ่อยในทางโฮมีโอพาธี. นนทบุรี: สำนักการแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข; 2551.